

**M. Krogulska, M. Stępnowski, P.
Bieliński, A. Reiche, S. Mustafa
Hashim, M. Muhammad**

Bidżan

Informator Archeologiczny : badania 16, 313-315

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tam również fragmenty dużej niszy dekorowanej półkolumnami o kapitelach świadczących o wpływach ptolemejsko-ekipskich. Nisza ta musiała się znajdować - jak się wydaje - w pobliżu głównego wejścia do pałacu.

W północnej części budynku odkryto pomieszczenia wyposażone w wodoodporne podłogi, baseny i kanały. Przypuszcza się, iż był to warsztat /lub warsztaty/. Nie jest jeszcze jasne dotychczas, jakiemu mógł służyć celowi, jednakże rodzaj podłogi, baseny i liczne studnie oraz cysterna wskazują na znaczne zużycie wody podczas pracy w nim.

Spośród znalezisk ruchomych najciekawsza jest ww. głowa Afrodyty, lampki hellenistyczne i rzymskie, monety z okresu hellenistycznego i rzymskiego oraz duża ilość fragmentów naczyń ceramicznych. Niektóre spośród fragmentów naczyń /wcześniejsze/ nosą ślady stempli warsztatów italskich.

I R A K

BIDŻAN

Uniwersytet Warszawski
Instytut Archeologii
Muzeum Narodowe
w Warszawie

Skład Misji: dr Maria Krogulska, kier.Misji, archeolog, 5-6 sezon /Instytut Archeologii UW/, mgr Marek Stępniewski, assyriolog, 5-6 sezon /Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej UW w Kairze/, dr Piotr Bieliński, archeolog, 5 sezon /Instytut Archeologii UW/, mgr Andrzej Reiche, sumerolog, 6 sezon /Muzeum Narodowe w Warszawie/ oraz przedstawiciele Irackiej Służby Starożytności: Sayyed Mustafa Hashim - 5 sezon i Muzir Muhammad Raheem - 6 sezon. Piąty i szósty sezon wykopaliskowy: 5.IV.-30.V.82 i 9.X.-22.XI.82 r. Ufortyfikowana wyspa na Eufracie /okr.assyryjski-okr.abassydzki/.

Prace koncentrowały się na trzech odcinkach:

1. Wykop G - położony w centrum wyspy. Prace prowadzono w 5 i 6 sezonie. Udało się tu ustalić cztery główne fazy zasiedlenia wyspy:

I.- poziom abassydzki: kamienne fundamenty budowli o dwóch fazach użytkowania i ślady intensywnej aktywności domowej: ceramika, żarna, naczynia zasobowe, "tannur" /piec chlebowy/.

II.- poziom rzymski: ślady intensywnego zasiedlenia przejawiające się głównie znaleziskami ruchomymi: ceramika, kości zwierzęce, fragmenty narzędzi żelaznych, taśmy ołowiane.

III.- poziom "partyjski": częściowo zniszczone kamienne fundamenty ze śladami licznych przebudów założone bezpośrednio na zniszczonych i splantowanych konstrukcjach wcześniejszych. Materiał ruchomy partyjski i późnosassanidzki wskazuje na ciągłe zasiedlenie stanowiska w tym okresie.

IV.- poziom bruku assyryjskiego: oprócz śladów bruku jedynie drobne znaleziska. Liczne wkopy z warstw położonych wyżej, m.in. pochówek szkieletowy dwóch osobników /prawdopodobnie matka z dzieckiem/ w dużym naczyniu zasobowym /1,4 m/. Na przedramieniu mniejszego szkieletu - bransoleta brązowa z końcówkami w kształcie głów węży.

2. Wykop F - położony w południowej części wyspy. Prace prowadzono tu w 5 i 6 sezonie. Udało się ustalić trzy fazy konstrukcji i rozbudowy fortyfikacji wyspy:

I. faza najstarsza: Neo-assyryjska jest reprezentowana przez konstrukcję z dużych bloków wapiennych,

II. faza: mur naprawiany małymi blokami,

III. faza: Abassydzka - szczyt muru pokryty małymi kamieniami.

Po rozszerzeniu wykopu w kierunku północnym i wschodnim odkryto dobrze zachowaną kamienną konstrukcję z okresu rzymskiego zasiedlenia wyspy wzniesioną na szczycie muru assyryjskiego. Składa się ona z szeregu pomieszczeń:

- wąskiego przejścia dostępnego po czterech stopniach, zamkniętego jednoskrzydłową bramą /dolna osada drzwi wraz z tkwiącym w niej trzpieniem żelaznym znaleziona in situ/ i dającego dostęp do:
- dużego pomieszczenia z posadzką /3,6 m długości/ i drzwiami usytuowanymi w jego północnej ścianie /zachowanej do wysokości 1,5 m/,
- pomieszczenia o podłodze pokrytej płytami wapiennymi /pochodzącymi najprawdopodobniej z konstrukcji wcześniejszej/ oraz z małym basenem /głębokości 0,4 m/ usytuowanym przy ścianie zachodniej, położone na zachód od ww.pomieszczenia z posadzką,
- pomieszczenia usytuowane na północ od powyższego z podłogą pokrytą warstwą bitumiczną.

Konstrukcja ta zamknięta jest od wschodu i południa dwoma murami kamiennymi. Przy schodach prowadzących do wejścia odkryto rzymski piec ceramiczny.

Cały ten zespół nosi ślady licznych przebudów oraz wtórnego użytkowania. Przy murze rzymskim odsłonięto kamienny taras

przylegający do muru, ale pochodzący niewątpliwie z późniejszej fazy użytkowania budowli.

W części wschodniej wykopu poziom rzymski jest głęboko uszkodzony przez późniejsze osadnictwo abassydzkie /cf. dwa dobrze zachowane "tannur'y"/.

3. Południowo-wschodni narożnik fortecy assyryjskiej: badania prowadzono podczas 6 kampanii. Odkryto platformę 16 m długości, tworzącą rodzaj nabrzeża /około 3 m szerokości/ do cumowania łodzi. Zamierzone przez budowniczych nachylenie w kierunku południowym umożliwiałoby używanie tej platformy jako nabrzeża wyładunkowego przy zmiennym poziomie wody w rzece. Przy północnym krańcu odkrytego sektora - odkryto przerwę w murze fortyfikacji, która świadczy, być może, o istnieniu w tym miejscu przejścia do wewnętrznej części fortecy.

E G I P T

ALEKSANDRIA
Kom el Dikka

Polska Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej
w Kairze

Prace w Aleksandrii na Kôm el Dikka prowadzone były przez cały rok pod kierownictwem doc.dr.hab. Mieczysława Rodziewicza. Ilość członków misji wahała się od 3 do 7 osób. W pracach, oprócz kierownika, brali udział: dr Elżbieta Rodziewicz, mgr Zbigniew Piema, mgr Grzegorz Majcherek /archeolog - Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej UW w Kairze/ oraz doc.dr hab. Zsolt Kiss i dr Barbara Lichočka i mgr Kamila Kołodziejczyk /archeolog - Zakład Archeologii Śródziemnomorskiej PAN/. Dr inż.-arch. Stanisław Bedeksza /architekt/ oraz Zbigniew Doliński /fotograf/ dojeżdżali do misji okresowo /obaż stali pracownicy Stacji/.

Prace koncentrowały się w sześciu punktach na terenie Kôm el Dikka:

1. Sektor U - część północno-zachodnia: odsłonięto pozostałości wcześniejszej rzymskiej budowli, zbudowanej na północ od starożytnej arterii komunikacyjnej - Via Canopica i łączącej się z ulicą R 5.
2. Sektor AW: - kontynuowano prace nad eksploracją budynku z trzema audytoriami, odkrytego w latach ubiegłych. Odkryto